

הלכות נבחרות ליום הכיפורים

מ. נבון

ויקרא פרק כג

(כו) וידבר ה' אל משה לאמר: (כז) אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה לה': (כח) וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה פי יום פפרים הוא לכפר עליכם לפני ה' אלהיכם: (כט) כי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה: (ל) וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההוא מקרב עמה: (לא) כל מלאכה לא תעשו חקת עולם לדתיכם בכל משבתים: (לב) שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם:

משנה מסכת יומא פרק ח

- (א) יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה והמלך והכלה ירחצו את פניהם והחיה תנעול את הסנדל דברי רבי אליעזר וחכמים אוסרין:
 (ב) האוכל ככותבת הגסה כמוה וכגרעינתה והשותה מלא לוגמיו חייב כל האוכלין מצטרפין לככותבת וכל המשקין מצטרפין למלא לוגמיו האוכל ושותה אין מצטרפין:
 ... (ג)
 (ד) התינוקות אין מענין אותן ביום הכפורים אבל מחנכין אותם לפני שנה ולפני שנים בשביל שיהיו רגילין במצות:
 (ה) עוברת שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה. חולה מאכילין אותו על פי בקיאיין ואם אין שם בקיאיין מאכילין אותו על פי עצמו עד שיאמר די:

(1) מלאכה**שולחן ערוך אורח חיים סימן תריא**

- (א) יום הכיפורים לילו כיומו לכל דבר. ומה הם הדברים האסורים בו; מלאכה, אכילה, שתייה, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל, תשמיש המטה; ואין חיוב כרת אלא על מלאכה ואכילה ושתייה.
 (ב) כל מלאכה שחייבים עליה בשבת, חייבים עליה ביום הכיפורים; וכל שבשבת פטור אבל אסור, גם ביה"כ כן אלא שבשבת זדונו בסקילה, ויום הכיפורים זדונו בכרת; וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום כיפור. והתירו לקנב ירק ולפצוע אגוזים מן המנחה ולמעלה, כשחל בחול, והאידינא נהגו לאסור. הגה: אם נפלה דליקה ביה"כ, מותר להציל סעודה אחת לצורך לילה, כמו שמציל בשבת לסעודת מנחה (ר"ן פרק כל כתבי). וכבר נתבאר סימן שלי"ד כיצד נוהגים בדליקה בזמן הזה בשבת, והוא הדין ביו"כ. ונהגו שהתינוקות משחקים באגוזים (אגודה ומהרי"ל), ואין למחות בידם אפילו קודם מנחה; ונשתרבו המנהג מדין הפצעת אגוזים הנזכר (ד"ע).

(2) אכילה ושתייה**שולחן ערוך אורח חיים סימן תריב**

- (א) האוכל ביום הכיפורים ככותבת הגסה, חייב; והוא פחות מכביצה מעט, ושיעור זה שווה לכל אדם בין לננס בין לעוג מלך הבשן.
 (ה) הא דבעינן שיעור היינו לחיוב כרת או חטאת, אבל איסורא איכא בכל שהוא.
 (ט) השותה ביום הכיפורים מלא לוגמיו (פירוש מלא פיו), חייב; ...
 (י) שתה מעט וחזר ושתה, אם יש מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי שתיית רביעית, מצטרפין לכשיעור; ואם לאו, אין מצטרפין. ויש אומרים ששיעור צירוף השתיית כדי אכילת פרס, כמו צירוף אכילות.

(3) רחיצה**שולחן ערוך אורח חיים סימן תריג**

- (א) אסור לרחוץ ביום הכיפורים, בין בחמין בין בצונן; ואפי' להושיט אצבעו במים, אסור. ואם היו ידיו או רגליו או שאר גופו מלוכלכים בטיט או בצואה, או שנטף דם מחוטמו, מותר לרחצם; שלא אסרו אלא רחיצה של תענוג.
 (ד) מי שהוא אסטניס ואין דעתו מיושבת עליו עד שיקנח פניו במים, מותר. הגה: ונהגו בזה להחמיר; ואפי' ברחיצת העינים, שהיא קצת רפואה, נהגו להחמיר (מהרי"ל). ואסור לרחוץ פיו ביום הכיפורים, כמו שנתבאר לעיל סימן תקס"ז סעיף ג'.
 (י) כלה, כל שלשים יום מותרת לרחוץ פניה.

(4) העוברת וכד'

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פב עמוד א - פג עמוד א

גמרא. תנו רבנן: עוברת שהריחה בשר קודש או בשר חזיר - תוחבין לה כוש ברוטב, ומניחין לה על פיה. אם נתיישבה דעתה - מוטב, ואם לאו - מאכילין אותה רוטב עצמה, ואם נתיישבה דעתה - מוטב, ואם לאו - מאכילין אותה שומן עצמו, שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים... ההיא עוברת דארחא, אתו לקמיה דרבי, אמר להו: זילו לחושו לה דיומא דכיפורי הוא. לחושו לה ואילחישא. קרי עליה + ירמיהו + בטראם אצרך בבטן ידעתך וגוי. נפק מינה רבי יוחנן. ההיא עוברת דארחא, אתו לקמיה דרבי חנינא, אמר להו: לחושו לה, ולא אילחישא. קרי עליה: + תהלים נח+ זרו רשעים מרחם, נפק מיניה שבתאי אצר פירי.

MISHNA: A pregnant woman, who longs for food which she smells, should be fed until relieved. An invalid is fed by the direction of persons possessing medical knowledge; if there be none such, he is to be fed at his own desire, till he says, Enough."

GEMARA: The rabbis taught: If a pregnant woman has smelled sacred meat, or pork, something should be dipped in the sauce thereof, and presented to her mouth. If she is relieved thereby, it is good; otherwise, the sauce must be given to her. If this has not satisfied her either, the meat itself must be given to her. Because nothing is prohibited which is needed to save a life, except idolatry, adultery, and bloodshed.... It happened to a pregnant woman that she smelled food. They came to ask Rabbi. He said: Go, tell her in her car, 'Today is the Day of Atonement. They did thus, and she became composed. Rabbi said of this child the verse in Jeremiah [i. 5]: "Before yet I had formed thee in thy mother's body I knew thee." That child became R. Johanan. The same accident happened to another woman. They came to ask R. Hanina. He said the same; but it availed not. He said of him the verse [Ps. lviii. 4]: "The wicked are estranged from the womb"; and this child became Sabbathai, who used to buy fruits to sell in time of dearth (and this is forbidden in Palestine).

שולחן ערוך אורח חיים סימן תריז (א)

* עוברות ומיניקות מתענות ומשלימות ביום הכיפורים.

ביאור הלכה סימן תריז

* עוברות ומיניקות מתענות ומשלימות - ואם יש להמניקה ילד חולה ומסוכן ואינו רוצה לינק כ"א ממנה ואם תתענה סכנה הוא להילד אינה מתענה אפילו ביוהכ"פ [בה"ט בסימן תרי"ח בשם תשובת דבר שמואל]:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תריז (ב)

עוברת (א) שהריחה (ופניה משתנים אע"פ שלא אמרה צריכה אני) (ר"י נכ"ז); לוחשין לה באזנה שיום הכיפורים הוא; (ג) אם נתקררה דעתה בזכרון זה, מוטב; ואם לאו, מאכילין אותה עד שתתיישב דעתה.

משנה ברורה סימן תריז ס"ק א

(א) שהריחה - מאכל וידוע שאם אין נותנין לה מה שמתאוה היא וולדה מסוכנים ואין נ"מ בין בתחלת עיבורה ובין בסופה:

משנה ברורה סימן תריז ס"ק ג

(ג) אם נתקררה דעתה וכו' - שלפעמים מתיישבת דעתה אחר שמזכירין לה שיום הזה יום הכיפורים הוא שכל העולם מתענין בו:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תריז (ד)

יולדת, תוך שלשה ימים לא תתענה כלל; משלשה עד שבעה, אם אמרה: צריכה אני, מאכילין אותה; מכאן ואילך, הרי היא ככל אדם. וימים אלו אין מונין אותם מעת לעת; כגון אם ילדה בשבעה בתשרי בערב, אין מאכילין אותה ביה"כ אם לא אמרה: צריכה אני, אע"פ שלא שלמו לה שלשה ימים עד י"כ בערב, משום דכיון שנכנס יום רביעי ללידתה מקרי לאחר שלשה.

שולחן ערוך אורח חיים סימן תריז

כשמאכילין את העוברות או את החולה, מאכילין אותם מעט מעט כדי שלא יצטרף לשיעור; הלכך מאכילין אותו כבי' שלישי ביצה בינונית, וישהו כדי אכילת ארבעה ביצים; והשתיה, יבדקו בחולה עצמו כמה היא כדי שישלקנו לצד אחד ויראה כמלא לוגמיו.

ביאור הלכה סימן תריז ד"ה * כשמאכילין את

* כשמאכילין את העוברות - היינו שהריחה מאכל ונשתנו פניה וכדלעיל בסי' תרי"ז ס"ב וה"ה לכל אדם שהריח מאכל ונשתנו פניו וכן ליולדת תוך שלושה כשאמרה אינו צריכה לאכול ואם לא אמרה אינו צריכה מאכילין אותה כדרכה וא"צ לחלק בפחות מכשיעור כן כתב בהגהות הגאון ר"ב פריינקול והגר"ז מחמיר בזה:

סיום

משנה מסכת יומא פרק ח ט

האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה אחטא ויום הכיפורים מכפר אין יום הכיפורים מכפר עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה חברו את זו דרש רבי אלעזר בן עזריה (ויקרא ט"ז) מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין מי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר (יחזקאל ל"ו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר (ירמיה י"ד) מקוה ישראל מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל: